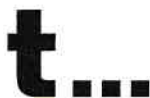

LBRIS

We know
books

Alexandru-Claudiu RĂȚĂ

COMUNICARE, RELIGIE ȘI
DIPLOMAȚIE UMANITARĂ LA
ÎNCEPUTUL MILENIULUI III

TRITONIC

Tritonic Books

București - 2024

Cuprins

INTRODUCERE	9
UN MILENIU DE OSPITALITATE – Analiză calitativă	16
1. Colectarea datelor	20
1.1. Discursurile Marilor Maeștri ai Ordinului Suveran de Malta (2002–2019)	20
1.2. Întrebări și răspunsuri – reprezentanții Ordinului Suveran de Malta (2018)	49
2. Interpretarea datelor	55
2.1. Mesajul și acțiunea Ospitalierilor – de la cuvinte spre fapte	55
2.2. Vocea Cavalerilor și politica Ospitalieră a facerii de bine	135
CONCLUZII	157
BIBLIOGRAFIE	161
ANEXA 1	173
ANEXA 2	187

UN MILENIU DE OSPITALITATE

Analiză calitativă

În ultima parte a cercetării pe care ne-am propus-o, înainte de a pune pe tapet concluziile analizei noastre, ne-am stabilit să evidențiem modul în care Ordinul Suveran de Malta își face simțită prezența pe scena relațiilor internaționale la începutul mileniului al treilea, după aproape o mie de ani de la recunoașterea acestuia prin emiterea Bulei Papale „Pie Postulatio Voluntatis”, în anul 1113.

Până la acest moment al cercetării noastre am intenționat să localizăm subiectul – Ordinul Suveran de Malta – în arhitectura internațională, privind această construcție din perspectiva dimensiunii sale istorice și, mai ales, religioase. Mai apoi, am fixat acest organism pe tabla de șah a relațiilor internaționale prin raportarea la Sfântul Scaun, prin intermediul Bisericii Catolice pentru ca, ulterior, să evidențiem elementele de spiritualitate specifică ce-i definesc existența, activitatea și valorile.

Mai departe, cu intenția de a arăta felul în care această entitate autentică și universală influențează scena relațiilor internaționale contemporane, vom căuta să evidențiem impactul pe care activitatea umanitară săvârșită de acest organism îl are la începutul mileniului al treilea.

Observând relevanța pe care o are Ordinul Suveran de Malta ca actor al scenei internaționale și, mai apoi, prezentând diversitatea activității pe care acesta o întreprinde la nivel

internațional, suntem interesați să demonstrăm modul în care elementele esențiale ce țin de resursele spirituale ale Ordinului Suveran de Malta se translatează în acțiuni practice care au un impact la nivelul societății internaționale, în mod special în domeniul umanitarului. Deci, această parte a demersului pe care ni l-am propus are rolul de a testa teoria de până acum, căci în acest moment al cercetării noastre ne propunem să încercăm să recunoaștem orice formă de spiritualitate din activitatea diplomatică și acțiunea umanitară a Ordinului Suveran de Malta, asemenea unei reflectări practice a elementelor identificate în cadrul teoretic al cercetării noastre.

Așadar, pe parcursul acestui capitol dedicat colectării și analizei datelor cercetării noastre, vom aduce în discuție rezultate de sorginte calitativă pe care le vom observa și le vom interpreta cu scopul de a sprijini ipoteza conform căreia subiectul cercetării noastre este relevant pentru spațiul socio-politic al relațiilor internaționale.

De asemenea, așa cum am stabilit încă de la debutul demersului nostru, ne propunem să observăm și în ce măsură spiritualitatea specifică Ospitalieră influențează existența și activitatea Ordinului pe scena internațională, evidențiindu-i relevanța. Nu mai puțin important, vom căuta să aflăm dacă spiritualitatea acțiunilor sale, exprimată prin acțiunea umanitară întreprinsă, argumentează prezența Ospitalierilor pe scena internațională.

În alte cuvinte, în acest capitol, pentru a evalua în ce măsură elemente definitorii de spiritualitate ale Ordinului, precum *caritas, fratres ad servitum pauperum veniente* sau *obsequium pauperum, defensio fidei* sau *tuitio fidei*, se regăsesc în acțiunile umanitare și diplomatice curente ale Ospitalierilor, vom apela la două metode calitative de colectare de date: analiza discursurilor Marilor Maeștri (2002–2019), pe care o folosim corelând-o cu analiza rapoartelor de activitate din perioada stabilită (2002–2019) și un interviu semistructurat cu reprezentanți ai Ordinului Suveran de Malta. Ca metodă de interpretare

a datelor, ne vom folosi de combinația dintre analiza tematică (Braun and Clarke, 2006) și analiza narativă (Riessman, 2008). Vom urmări astfel să identificăm diferitele forme sau interpretări pe care aceste elemente centrale de spiritualitate le iau atât în diversele acțiuni, așa cum reies din rapoartele de activitate, cât și în discursul oficial sau chiar în sistemul de valori asumat și exprimat de către membrii Ordinului. Aceasta pentru ca ulterior să decodificăm cât mai fidel modul în care se poate înțelege în prezent noțiunea de spiritualitate care mobilizează și caracterizează acțiunea umanitară internațională a Ordinului Suveran de Malta.

Așadar, pentru a analiza dimensiunea religioasă a Ordinului Suveran de Malta în contextul acțiunii umanitare desfășurate la nivelul relațiilor internaționale, vom urmări pe parcursul acestui capitol, după ce am identificat și explicat anterior elementele de spiritualitate caracteristice Ospitalierilor, să evaluăm măsura în care acestea se reflectă în mesajele Marilor Maeștri ai Ordinului și în acțiunile concrete ale Ospitalierilor, dar și din felul în care sunt exprimate și asumate aceste valori de către reprezentanții Ordinului care au sarcina coordonării activității umanitare la nivel internațional. La finalul analizei noastre, așa cum am afirmat încă de la început, ne propunem să evaluăm în ce măsură există, pe de o parte, o continuitate între valorile tradiționale ale Ordinului și valorile asumate de către reprezentanții acestuia în prezent, iar pe de altă parte, ce valențe dobândesc aceste trei elemente în ziua de azi, în discursul Marilor Maeștri analizate în strânsă legătură cu rapoartele de activitate ale Ordinului, dar și în răspunsurile la întrebările pe care le vom adresa membrilor Ordinului.

Atât în analiza discursurilor video, cât și în observarea rapoartelor de activitate și interpretarea răspunsurilor Ospitalierilor, vom urmări cu precădere cele trei noțiuni care au constituit coloana vertebrală a cercetării noastre – diplomația, activitatea umanitară și spiritualitatea, din perspectiva de

evaluare a subiectului nostru. Mai precis, după ce am stabilit cadrul teoretic compus din cele trei dimensiuni – diplomatic, umanitar și spiritual – pe parcursul părților anterioare, în această analiză realizată în ultima parte înainte de enunțarea concluziilor vom urmări aceleași trei repere considerate relevante pentru definirea specificului Ospitalier. Se vor regăsi, oare, aceste trei elemente – diplomația, acțiunea umanitară și spiritualitatea – în mesaje transmise de către Ordin, în acțiunile pe care le întreprinde pe scena internațională și în afirmațiile reprezentanților săi?

Realizând o evaluare bazată pe trei direcții – analiză de discurs video și analiză textuală a rapoartelor de activitate, la care adăugăm analiza răspunsurilor obținute de la reprezentanții Ordinului, vom urmări ce au susținut că vor realiza Ospitalierii la începutul celui de-al treilea mileniu (prin analiza discursurilor Marilor Maeștri), ce au întreprins (prin studierea rapoartelor de activitate) și felul în care și-au asumat și își asumă această sarcină aceia care sunt implicați în mod direct în activitatea umanitară a Ordinului Suveran de Malta (prin interpretarea răspunsurilor reprezentanților Ordinului).

Cu alte cuvinte, la propriu, ținând seama de demersul propus de a analiza critic resursele de spiritualitate ale Ordinului, ne vom concentra atenția asupra activității umanitare desfășurate la începutul mileniului al treilea, urmând să stabilim la final măsura în care Ordinul este relevant în activitatea umanitară desfășurată astăzi la nivel internațional și dacă acțiunea umanitară întreprinsă argumentează prezența Ordinului Suveran de Malta pe scena relațiilor internaționale. Toate acestea, cu intenția de a sprijini ipoteza conform căreia subiectul nostru influențează spațiul socio-politic al relațiilor internaționale, în primul rând, dar și pentru modul în care Ordinul Suveran de Malta este benefic astăzi în acest tablou internațional.

Mai exact, vom structura evaluarea pe care **urmează** să o întreprindem pe parcursul acestui capitol, atât **pe verticală**,

prin (I) analiza discursurilor susținute de către Marii Maeștri ai Ordinului, (II) completată de analiza rapoartelor de activitate și prin (III) interpretarea răspunsurilor reprezentanților Ospitalierilor, cât și pe orizontală, codificând cele trei concepte pe care le considerăm definatorii pentru cercetarea și subiectul nostru – (A) activitatea umanitară, (B) diplomația și (C) spiritualitatea / religia.

1. Colectarea datelor

1.1. Discursurile Marilor Maeștri ai Ordinului Suveran de Malta (2002–2019)

Așa cum am menționat, pe parcursul primului subcapitol al acestei părți dedicate colectării datelor vom căuta să evidențiem dimensiunile diferite ale elementelor care contribuie la spiritualitatea specifică a Ordinului Suveran de Malta (religie, diplomație și umanitar) în discursurile susținute de către Marii Maeștri în perioada 2002–2019.

O categorie aparte a datelor de tip calitativ sunt reprezentate și de către materialele calitative audio și / sau video, aceste date prezentându-se fie sub forma fotografiilor, a obiectelor de artă, a paginilor oficiale de Internet, a mesajelor de poștă electronică, a textelor social media sau a oricărui tip de material care conține sunet, dar mai ales a înregistrărilor video (Pink, 2001). Aceste variante de colectare a datelor care depășesc simpla observație sau interviurile, oferă posibilitatea de a stârni interes pentru cercetător și pot capta informații utile pe care observația sau interviurile pot să le omită (Bogdan, Biklen, 1992).

Prin studierea materialelor video puse la dispoziție de către Domnul Director al Direcției de Comunicare a Ordinului Suveran de Malta, Domnul Eugenio Ajroldi di Robbiate, profesor universitar la Universitatea din Roma și cadru didactic asociat universităților din Milano, Cagliari și Trieste, membru

al Institutului de Științe Politice „S. Pio V”, cu acceptul Marelui Magisteriu al Ordinului Suveran de Malta, ne-am propus să ne concentrăm atenția asupra celor optsprezece (18) înregistrări video ale discursurilor susținute de către Marii Maeștri în perioada menționată. Folosindu-ne de practica analizei de discurs (Creswell, 2013), vom codifica termenii principali – diplomația, activitatea umanitară și spiritualitatea – și vom încerca să le identificăm în aceste discursuri, fie de sine stătătoare, fie prin valențele noi pe care aceste trei dimensiuni le dobândesc.

Întâlnirea la care Marii Maeștri ai Ordinului Suveran de Malta se adresează întregii comunități internaționale, prin intermediul ambasadurilor care alcătuiesc Corpul Diplomatic acreditat pe lângă Ordinul Suveran de Malta este un eveniment devenit cutumă a diplomației Ordinului, desfășurat la fiecare început de an în luna ianuarie. Evenimentul îi are ca invitați pe toți membrii Corpului Diplomatic acreditat la Ordinul Suveran de Malta și are rolul de a trece în revistă implicarea Ordinului în acțiunile Ospitaliere desfășurate la nivel internațional. Nu doar atât, căci, cu aceeași ocazie, Marele Maestru face cunoscute liniile directoare de acțiune umanitară și punctele cele mai fierbinți ale politicii Ospitaliere pentru anul următor. În plus față de orientarea către acțiunile viitoare, întâlnirea la cel mai înalt nivel diplomatic organizată de către Ordinul Suveran de Malta are și rolul de a face cunoscută lumii întregi și, în mod deosebit, statelor partenere, implicarea sa socială și umanitară.

Întâlnirea are loc în fiecare an, în același loc și în prima lună a anului, în biserica proiectată de către Giovan Battista de pe Dealul Aventino din Roma, fapt ce reiese atât din analiza formei de desfășurare a evenimentului așa cum apare aceasta în urma studiului materialelor video, dar și din menționarea acestui gen de acțiune cu specific diplomatic în rapoartele de activitate ale Ordinului. Protocolul obișnuit presupune un cuvânt înainte adresat de către Decanul Corpului Diplomatic, moment urmat de discursul Marelui Maestru al Ordinului aflat în funcție.

Pentru fiecare dintre discursurile pe care le vom analiza, vom căuta să identificăm elementele de spiritualitate, cele referitoare la activitatea diplomatică și cea umanitară, descriind întreaga ipostază a discursurilor: loc, timp, dată, vorbitori și, mai ales, temele principale și cele secundare care sunt aduse în discuție. De asemenea, suprapunând pe analiza acestor repere și acțiunea umanitară, diplomatică și spirituală a Ordinului, așa cum reies cele trei dimensiuni pe care le urmărim din rapoartele de activitate, pe parcursul subcapitolului dedicat interpretării datelor obținute în acest fel, vom avea posibilitatea să creăm o legătură între teoretic și practic, între ceea ce afirmă și ceea ce fac Ospitalierii.

În anul 2002, Prințul și Marele Maestru al Ordinului de atunci, Andrew Bertie, a primit oficial membrii Corpului Diplomatic pentru a le transmite gândurile sale de început de an. 150 de diplomați proveniți din 46 de state, demnitari ai Ordinului și nou numitul Cancelar al Ordinului, Conte Jacques de Liedekerke, au fost prezenți la ceremonia deschisă de către Decanul Corpului Diplomatic, Ambasadorul Hondurasului, Alejandro Emilio Valladares Lanza. Acesta din urmă și-a început discursul subliniind deosebitele relații diplomatice ale Ordinului cu cele 90 de state ale lumii și a făcut referire la tragicele evenimente din luna septembrie a anului precedent care au zguduit lumea întreagă. Excelența Sa, Domnul Valladares Lanza și-a încheiat discursul menționând, de asemenea, eficiența acțiunilor umanitare pe care Ordinul le-a desfășurat în lume prin intermediul organizațiilor și asociațiilor sale, în statele lovite de foamete, secetă și război, oferind asistență umanitară de urgență, oriunde i-a fost solicitat ajutorul.

În continuarea introducerii efectuate de către Decanul Corpului Diplomatic, Marele Maestru al Ordinului, Andrew Bertie, a subliniat procesul de globalizare internațională care nu poate ignora țările în curs de dezvoltare în care populația mai trăiește încă în condiții de sărăcie și a reamintit faptul că

angajamentul Ordinului pe parcursul atâtor secole de existență va rămâne fidel activităților de ajutor medical și umanitar, în conformitate cu deviza binecunoscută, pentru apărarea credinței și slujirea suferinței. În același discurs, Fra' Andrew Bertie a insistat asupra caracterului imparțial prin care Ordinul își desfășoară misiunea umanitară, aspect ce poate fi identificat „în numeroasele delegații diplomatice prezente în multe țări din întreaga lume și în recente acorduri de colaborare stabilite“ la acea vreme cu state precum Senegal, Ecuador, Georgia și în cadrul acordului de sănătate încheiat cu Republica Italiană. Marele Maestru a prezentat numeroasele activități ale spitalelor și centrelor medicale aflate sub cupola Ordinului în Europa, Africa, America de Sud și Orientul Mijlociu, a prezentat detalii ale proiectului pilot „Comité dell'Ordre de Malte“, dar a insistat și asupra importanței luptei împotriva SIDA în Mexic și Senegal. Andrew Bertie a insistat asupra faptului că „angajamentul Ordinului Suveran de Malta pe parcursul secolelor a fost și va continua să fie dedicat activităților de ajutor medical și umanitar, în conformitate cu vocația pe care acest Ordin o are, în conformitate cu valorile date de *obsequium pauperum* și *tuitio fidei*“.

În continuare, Marele Maestru a menționat **activitatea și eforturile ECOM (Corpului de Urgență al Ordinului Suveran de Malta, predecesorul Malteser International de astăzi) din timpul intervenției umanitare în urma cutremurelor din Salvador și India, în Belize după uraganul Iris și în Afganistan.**

Alteța Sa a făcut o trecere în revistă a activităților Spitalului din Betleem, coordonate de către Asociația franceză a Ordinului, ale cărei membri, în ciuda atacurilor diversilor agresori, a continuat să ajute mamele și copiii palestinieni și israelieni. Absența acestui abandon al datoriei față de semeni, la vremea aceea, a fost considerată un „semn încurajator și important pentru pacea dintre cei implicați în conflict“.

LIBRIS

We know
books

În același discurs, Prințul Ospitalier, referindu-se la apelul făcut de Papă, a reiterat importanța colaborării, în special a creștinilor și a musulmanilor, astfel încât toți cei implicați să conștientizeze faptul că religia nu trebuie să devină un motiv de ură și conflict, ci să întărească nevoia de a obține pacea și solidaritatea în lume.

Anul următor, în 2003, la 14 ianuarie, același Decan al Corpului Diplomatic acreditat pe lângă Ordinul Suveran de Malta, Excelența Sa, Domnul Alejandro Emilio Valladares, a deschis ceremonia obișnuită ce avea loc în Capela de pe dealul Aventino. Acesta a salutat prezența a mai bine de 100 de diplomați prezenți la eveniment, fără a omite faptul că numărul de state ce întrețin relații diplomatice cu Ordinul crescuse de la ultimul discurs, din anul 2002. Mai mult, Valladares a evidențiat cele mai semnificative acțiuni umanitare în care Ordinul Suveran de Malta fusese implicat de-a lungul anului 2002, cu scopul de a ajuta comunitățile lovite de conflicte și încercate de diversele dezastre naturale. În loc de concluzie a intervenției sale, Ambasadorul din Honduras a reamintit apelurile Suveranului Pontif adresat tuturor oamenilor de bună credință de a-și uni forțele spre a găsi calea unui dialog pacifist, atenunând conflictul și orice incertitudine care ar putea duce la vărsare de sânge oriunde în lume.

Aproape asemenea unui răspuns pentru introducerea mai sus amintită, Marele Maestru al Ordinului, Andrew Bertie, și-a început alocuțiunea confirmând punctele fierbinți ale zbaterei și dezbaterii acelor vremuri referitoare la evenimentele deosebit de importante care se petreceau pe scena internațională și care, conform spuselor Marelui Maestru, „nu au cum să ne lase indiferenți“.

Atmosfera de pace și liniște care domnea în Biserica Santa Maria, locul obișnuit al ceremoniei, nu se potrivea cu sentimentul de frică ce devenea tot mai acaparant la nivelul tuturor continentelor, iar Marele Maestru Bertie a

vorbit celor prezenți despre amenințarea din ce în ce mai însemnată a conflictelor armate, ca rezultat al escaladării violențelor ce se petrec în lume. Țara Sfântă, ce ar trebui mereu asemuită cu „o oază de liniște“, conform spuselor lui, „a devenit un veritabil teatru al acțiunilor teroriste și a repressiunii, situații ce iau viața numeroaselor victime nevinovate: sutelor de bărbați, femei și copii le sunt amenințate viețile sau le este afectată starea de sănătate din cauza atacurilor ucigașe ale beligeranților sau extremiștilor unor comunități care obișnuiau odinioară să trăiască laolaltă“. În continuare, Marele Maestru atrage atenția asupra faptului că Spitalul Sfintei Familii din Betleem, ce există și funcționează datorită prezenței Ordinului în acea zonă, a fost ținta directă a atacatorilor în repetate rânduri, secția de maternitate – care servește întregii comunități fără discriminare de rasă, religie, grup etnic sau limbă și găzduiește mamele și nou-născuții – a devenit nefuncțională din această cauză. Cu toate acestea, personalul specializat și membrii Ordinului Suveran de Malta nu au părăsit locul și comunitatea. Făcând dovada „unui curaj admirabil și a devotamentului“, cei care se ocupau de unitatea medicală au reușit să asigure măcar tratamentul de urgență pentru un număr semnificativ de pacienți, în ciuda faptului că-și desfășurau activitatea într-o zonă de conflict deschis, iar ostilitățile nu încetau. Asemenea antevorbitorului lui, Marele Maestru a insistat asupra fermității cu care trebuie să fie tratate apelurile pentru pace formulate intens de către Suveranul Pontif, pentru ca „prin rugăciune și speranță să se întâmple ca oamenii de bună credință să-și unească eforturile, astfel încât armonia și înțelegerea, iubirea față de aproape, să învingă dorința de a soluționa prin forță brută diferențele de opinie și orice conflict“. Andrew Bertie a continuat: „Acesta este un alt motiv pentru care Ordinul nostru – care, în numele inspirației sale creștine, și-a întemeiat acțiunile pe solidaritatea nepărtinitoare și vocația universală de a-i ajuta